

VIII. Évfolyam 2. szám - 2013. június

Berek Tamás – Szabó Sándor
berek.tamas@uni-nke.hu – szabosan@yahoo.com

AZ ABV MENTESÍTŐ ALEGYSÉGEK SZAKKIKÉPZÉSI KONCEPCIÓJA A MAGYAR HONVÉDSÉG KIKÉPZÉSI DOKTRÍNÁJÁNAK FÜGGVÉNYÉBEN

Absztrakt

Az ABV mentesítő alegységek kiképzési koncepciójának átalakítása, az ABV mentesítő technológia változása, valamint a NATO szövetségi kötelezettségből fakadó doktrinális háttér átalakulása miatt elsődleges prioritással bír. A hatályos Magyar Honvédség Kiképzési Doktrína tartalmi elemeinél fogva képes az ABV mentesítő alegységek kiképzési tematikájának átalakítását hatékonyan támogatni. A cél az, hogy az új ABV mentesítő kiképzési koncepció adaptív módon legyen képes az ABV mentesítő alegységek kiképzési feladatrendszerét megteremteni. A kiképzési rendszer átalakítása továbbá azért is fontos törekvés, mivel a katonákat és a katonai szervezeteket a megváltozott műveleti környezet diktálta ABV mentesítő szakfeladatok végrehajtására kell képessé, alkalmassá tenni a szakmai felkészítés, azon belül is a kiképzés útján. A szerzők célkitűzése bemutatni az újonnan kialakuló ABV mentesítési szakkiképzés rendszerét.

The training concept transformation of CBRN decontamination units means essential priorities due to the changing NBC decontamination technology and the doctrinal background reconstruction which comes from NATO alliance obligations. The current training doctrine of the Hungarian Defence Forces is capable to effectively support the transformation of CBRN decontamination subunits' training system due to substantive elements. The target for the new NBC decontamination training concept is: being able to create the training task system of the CBRN subunits adaptively. The training system transformation is important, because the soldiers and the military organizations with professional training should become capable to carry out their special CBRN decon tasks in modifying operational environment. The aim of the authors to introduce the newly emerging CBRN decon training system.

Kulcsszavak: *ABV mentesítés, MH Kiképzési Doktrína, kiképzési rendszer ~ CBRN decontamination, HDF Training Doctrine, training system*

„Egy új eljárás bevezetésénél csak egy dolog a nehezebb, a régi eljárás megszüntetése.”¹

BEVEZETŐ

Egy adott hadművelet, a harc valamennyi haderőnem, fegyvernem és szakcsapat feladata. A különböző kötelékek tevékenységének összehangolása, az együttműködés megtervezése, megszervezése, és a végrehajtás során annak fenntartása kulcsfontosságú. [1]

A műveletek sikerét többek között az együttműködés, az erők és eszközök által behatárolt képességek összehangolásának eredménye determinálja és a műveletek hatékony támogatása képes hozzájárulni a képességek megőrzéséhez.

Az ABV fenyegetettség megfelelő időben történő pontos felmérésén és az információk értékelésén túlmenően a szennyeződött csapatok harcképességének gyors visszaállítása kiemelt jelentőséggel bír. Az ABV mentesítő alegységek képesek a szennyeződött alegységek személyi állományának, fegyvereinek, technikai, haditechnikai eszközeinek, ruházatának, felszerelésének, teljes mentesítésére a megfelelően előkészített és berendezett ABV mentesítő állomáson.

A mentesítő szakalegység tevékenységét alapvetően meghatározó két tényező, a haditechnika és szaktechnika folyamatos korszerűsödése törvényszerűen hatással bír a műveleti tevékenységére. A mentesítési képesség fenntarthatóságának megvalósítása kulcsfontosságú, melynek záloga a mentesítő alegység személyi állománya gyakorlati jártasságának megfelelő szintje, valamint a korszerű technikai eszközök alkalmazása.

A modernizáció hatására új, sokoldalú ABV mentesítő eszközök, berendezések kerülnek hadrendbe, de a szakkiképzés elméleti hátterének kidolgozása még várat magára, továbbá egy új kiképzési normarendszer felállítása is sürgetővé válik. Jelenleg az ABV mentesítési szakkiképzést szabályzó hatályos kiképzési programok, szakutasítások rendszere nem képes elavult tartalmi elemeinél fogva a kor technológiai és műveleti követelményeit hatékonyan és teljes körűen kielégíteni, illetve képtelen a technológiai és a NATO tagságunkból eredő kérdéseket hatékonyan kezelni. Egy olyan újfajta ABV mentesítési szemlélet meghonosítása válik szükségessé, mely magán viseli a szövetségi rendszerből fakadó alapelvek jegyeit és elkötelezett az ABV mentesítő szakkiképzés rendszerének átalakítását célzó folyamatok megindításának szükségessége iránt.

A körültekintően, feladatorientált szemlélettel megtervezett és célszerűen kialakított, a kiképzési erőforrások jó határfokkal történő felhasználása mellett hatékonyan, a módszereket helyesen alkalmazva végrehajtott szakkiképzés a fenti kihívásoknak való megfelelés záloga.

Cikkünk fő célkitűzése bemutatni, az újonnan kialakuló ABV mentesítési szakkiképzés rendszerét, mely harmonikusan illeszkedik az MH Kiképzési Doktrína tartalmi elemei közé.

AZ ABV MENTESÍTÉS FELADATRENDSZERE

Az ABV mentesítés gyűjtőfogalom, mely magába foglalja mindazon tevékenységek összességét, melyek tömegpusztító fegyverek, valamint az ipari eredetű toxikus-mérgező anyagok visszamaradó egészségkárosító hatásainak felszámolására valamint csökkentésére irányul. [2] A mentesítés három mentesítési szinten különíthető el. Ezek az alábbiak:

- azonnali mentesítés,
- részleges (műveleti) mentesítés,
- teljes mentesítés. [3]

¹ J.E. HODES altábornagy az Amerikai Egyesült Államok tengerészgyalogságának parancsnoka

Az *azonnali ABV mentesítés* célja a veszteségek minimalizálása, az élet mentése és a szennyeződés terjedésének korlátozása. Az azonnali mentesítés egyénileg kerül végrehajtásra a szennyeződés elszívását követően. Az azonnali mentesítés három változatát különböztetjük meg:

- bőrfelület mentesítése,
- egyéni védőeszköz mentesítése,
- a felszerelési tárgyak-, eszközök részleges mentesítése.

A *részleges (műveleti) ABV mentesítés* célja fenntartani a műveleti képességet, csökkenteni a veszélyes anyagokkal történő érintkezést és korlátozni a szennyeződés terjedését. A részleges mentesítés történhet egyénileg vagy alegység bevonásával és rendszerint az azonnali mentesítést követi. Technikai eszközök, felszerelési tárgyak, műveleti helyszínek esetén a mentesítés kizárólag a bevezetőség szempontjából fontos területekre korlátozódik. A műveleti mentesítés minimalizálja a szennyeződéssel történő érintkezést illetve annak átvitelét és előkészíti a személyi állományt és a szennyezett technikai eszközöket a teljes mentesítési feladatainak ellátására. A részleges mentesítés két fajtáját különböztetjük meg:

- technikai eszköz mentesítése,
- egyéni védőeszközök cseréje,

A *teljes ABV mentesítés* célja a szennyezett személyi állomány, a technikai eszközök, felszerelési tárgyak, a művelet során használandó terepszakaszok mentesítése oly módon, hogy a szennyeződés és annak hatása a lehető legalacsonyabb szintre korlátozódjon, vagy teljesen mértékben megszüntetésre kerüljön. A teljes mentesítés az erre a célra felállított mentesítő állomáson történik, ahol a szennyeződés jellegének megfelelően technikai eszköz-, felszerelés-, fegyverzet-, személyi állomány mentesítő helyek kerülnek telepítésre, valamint működtetésre. [4]

A három felsorolt mentesítési szint kapcsán a szervezetszerű ABV mentesítő alegységek elsődleges feladatrendszerükből fakadóan a teljes ABV mentesítésre fókuszálnak, mely az ABV mentesítő állomások, körletek működtetésére vonatkozó szakfeladatok ellátását jelenti. Ezért lényegi kérdésként fogalmazódik meg, hogy a teljes mentesítésből fakadó szakfeladatok hatékony ellátását bonyolult műveleti környezetben milyen kiképzési tematika mily módon tudja hatékonyan szabályozni.

A mentesítő alegységek kiképzése során figyelmet kell fordítani arra, hogy úgy a kiképzési programok, mint a kiképzési környezet úgy kerüljön kialakításra, hogy a kiképzendők a későbbiekben jártasságaik birtokában képesek legyenek feladataik végrehajtására a mentesítést alapvetően befolyásoló tényezők:

- a harcászati helyzet,
 - a mentesítendő alegységek harcmódokban elfoglalt helye,
 - a mentesítésre fordítható idő,
 - a mentesítő alegységek képességei (harcérték),
 - és a mentesítés környezete terep, vízzelölthely
- különböző mértékű változása esetén is.

A KIKÉPZÉS CÉLJA, HELYE, SZEREPE AZ ABV MENTESÍTÉS SZAKMAI FELKÉSZÍTÉS RENDSZERÉBEN

A kiképzés az a folyamat, amelyben az egyéneket a rendelkezésre álló erőforrások keretein belül, azok hatékony felhasználásával, kiképzési környezetbe rendezésével katonává „formáljuk”, a katonákat pedig harckész alegységekké, kötelékekké kovácsoljuk össze. [5]

Az ABV mentesítő szakkiképzés célja, helye és szerepe

Az ABV mentesítő szakalegységek állományát az eredményes, magas szakmai nívót képviselő tevékenységre, a biztonságos szakfeladat ellátására kell felkészíteni, valamint kiképezni. A kiképzés a rendelkezésre álló erőforrások részletes elemzését, értékelését, számvetését és elosztását követeli meg, az előjáró elhatározását, követelményeit, szándékait legjobban, leghatékonyabban és legeredményesebben támogató egyéni és kötelék kiképzési stratégiák, módszerek, gyakorlatok és kiképzési rendezvények meghatározásához. Az ABV (vegynyelvi) zászlóalj parancsnokának és a törzsének kiképzési elemzése, értékelése és számvetése képezi a kiképzési stratégiák alapját, melyek útmutatást adnak az alárendelt ABV mentesítő századparancsnoknak a kiképzés tervezéséhez és végrehajtásához. Az ABV mentesítő szakkiképzési követelmények a kiképzési erőforrások által determináltak, de valamennyi alárendelt szinten a tevékenységet a kiképzés legmagasabb céljának együttes, közös értelmezése határozza meg, mely következetesen alkalmazza az egységes doktrínát és a központilag meghatározott, jóváhagyott kiképzési szabványokat.

Az ABV mentesítő szakkiképzés eredményességét jelentősen befolyásolja a hatályos doktrínák, szabályzatok, eljárások egységes értelmezése, mely a szakmai felkészítési rendszer egészéhez szervesen illeszkedik és így járul hozzá az MH szintű kiképzési normák, értékek megteremtéséhez, az előjáró elhatározását, szándékait, követelményeit támogató egységes és egyöntetű tevékenységhez. Az ABV mentesítő alegységek különböző szintű parancsnoki elemeinek kezdeményezőképesége, kreativitása, önállósága jelentős szerepet játszik a kiképzés tervezésében, szervezésében, végrehajtásában, ellenőrzésében, értékelésében, hitelesítésében, az alárendeltjeik gyenge és erős oldalainak ismeretében. Tevékenységük alapját a központilag kidolgozott és az előjáró által kiadott követelmények, doktrínák, szabályzatok, programok, szabványok és értékelési mutatók közös, egységes értékei és értelmezése képezi. Ezek a központi, előjárói követelmények a kiképzés rendszerében, rendjében, formáiban, módszereiben rendeződnek és képezik a kiképzés súlypontját.

Az ABV mentesítő szakmai ismeretek elsajátításához, szinten tartásához és továbbfejlesztéséhez az MH szintű ABV szakmai felkészítési rendszer létrehozása válik szükségessé, mely elméleti és gyakorlati keretet, környezetet biztosít a rendszer összetevői, az oktatás, a képzés, a kiképzés, az önképzés és a tapasztalatszerzés, tapasztalat-feldolgozás szakterületei, intézményei számára. Az ABV mentesítő szakkiképzésnek, mint a szakmai felkészítés egyik domináns szakterületének elsősorban a valós harchelyzetet a lehető legjobban megközelítő ABV környezeti körülmények között kell gyakorlati keretet biztosítani a kiképzendőkhöz számára egyéni és kötelékszínten egyaránt, miközben magában kell ötvöznie valamennyi, a szakmai felkészítés rendszerébe tartozó szakterület és intézmény sajátosságait is, azokkal kölcsönhatásban kell, hogy álljon.

Harcászati szinten az ABV mentesítő szakkiképzés szerepe az egyéni jártasságok, készségek kifejlesztéséről, szinten tartásáról és továbbfejlesztéséről szól, hadművelleti, stratégiai szinten az ABV mentesítő szakkiképzés szerepe ettől sokkal magasabb szintű tartalommal bír, mely magába foglalja a doktrínák, szabályzatok és szabványok lefordítását gyakorlatias, az ABV mentesítő katonák és kötelékek által végrehajtandó feladatokra és részfeladatokra. Az ABV környezetben alkalmazandó taktikák megtanításán túl, a kiképzés

kollektív képességet és akaratot kovácsol a doktrínák, szabályzatok és szabványok alapján, mely harc képes és műveletre kész kötelékekben csúcsosodik ki. A doktrínák, a szabályzatok, a felszerelés és a katonák önmagukban nem elegendők ilyen harci erő kifejlesztéséhez, ahhoz ezeket az elemeket időben és térben össze kell rendezni egy kiképzési környezetbe. Éppen ezért, a kiképzés azokat a mechanizmusokat foglalja magába, amelyek összetartó ABV mentesítő szakharcászati képességet fejlesztenek. A kiképzés erős hangsúlyt fektet a különböző szintű ABV mentesítő parancsnoki szintek szerepére az egyéni, a kötelék és a folytatólagos kiképzésben és a szakmai ismeretek fejlesztésében egyaránt. Ez a hangsúly biztosítja azt, hogy az ABV mentesítő alegységek képes műveleti követelmények teljesítésére és a megbízható ABV mentesítő szakharcászati képességek fenntartására, továbbfejlesztésére és a képességkopás megakadályozására.

AZ ABV MENTESÍTŐ KIKÉPZÉSI KONCEPCIÓ ÉS A KIKÉPZÉSI SZINTEK KAPCSOLATA

A kiképzés alapelveiben szereplő előrehaladó kiképzés elvének megfelelően, az MH Kiképzési Doktrína a kiképzést több egymástól jól elkülöníthető szintre osztotta fel, melyhez adaptív módon az ABV mentesítő kiképzési koncepció az első hat szinthez illeszthető. Minden szinthez meghatározható az egyéni és a kötelék ABV mentesítő szaktechnikai-, szakharcászati feladatok követelmény-, valamint az egyéni és kötelék kiképzési feladatok rendszere.

A kiképzés tervezésének folyamatában lényeges a kiképzési szinteknek megfelelő kiképzési módszerek kiválasztása. Az elsajátítandó tevékenység, ismeret bonyolultságának, a rendelkezésre álló idő és még számos más egyéb tényező függvényében olyan metodikai módszer alkalmazása szükséges, amely a kiképzendő állomány számára az ismeretek elsajátításának leghatékonyabb módját képes biztosítani.

1-es kiképzési szint

Az 1-es kiképzési szint tartalmazza az alapkiképzést, az általános katonai kiképzést és az egyéni harc feladat szabványok elsajátítását. Ezek az egyéni alap katonai jártasságok és készségek, melyeket valamennyi katonának a kiképzés útján ki kell fejlesztenie, függetlenül rendfokozatától, beosztásától, állománykategóriájától. Ezen a szinten valamennyi katona eléri az alap képességszintet és teljesíti az alapvető katonai feladatok szabványainak követelményeit. Ez a szint az MH valamennyi katonája számára kötelező. Az 1-es kiképzési szint követelményeinek megfelelő képességek fenntartása valamennyi kiképzési szinten, a teljes katonai pályán, egyéni és parancsnoki felelősség.

2-es kiképzési szint

A 2-es kiképzési szint tartalmazza valamennyi, az egyéni ABV mentesítő szakbeosztások betöltéséhez szükséges szakmai ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítását, kifejlesztését. A kiképzés főerőkifejtését azoknak az egyéni ABV mentesítő szakbeosztásokhoz szükséges ismereteknek, jártasságoknak és készségeknek a kialakítása képezi, melyek birtokában a katonák eredményesen integrálódhatnak be kezelőszemélyzeteikbe és rajaikba. Ezek az ismeretek, jártasságok és készségek kritikusak a teljes kezelőszemélyzet, raj harci hatékonyságának szempontjából. A kiképzés eredményeként az összekovácsolt kezelőszemélyzetek, ABV mentesítő rajok hosszú időn keresztül történő összetartására kell törekedni, hiszen azok harci erejének, hatékonyságának alapja az összeszokottság. Miután a kezelőszemélyzetek, rajok kialakítása, összekovácsolása a kiképzés útján megvalósult, kötelesek fenntartani jártasságaikat, készségeiket az előírt időszakonként,

azok megkopásának elkerülése érdekében, még abban az esetben is, ha a kötelék a következő kiképzési szintre halad előre.

A mentesítő alegységek személyi állományának kiképzésének következő (3.) szintjén a készségszinten végzett tevékenység elvárt, mely szinten a cselekvés egésze, általában tudatos amellet, hogy a tevékenység részletei már nem szorulnak tudati ellenőrzésre, a cselekvés, a művelet sor automatizmussá válik.

Ez az ismeretek gyakorlati alkalmazásának az a szintje, amelyen a tudatos tevékenység automatizált komponenseinek köszönhetően a mentesítő katona odafigyelés nélkül képes bizonyos tevékenységeket végrehajtani. Az eszközhöz köthető készségek kialakítása, az olyan bonyolult tevékenységek eredményes végrehajtásának feltétele, mint az ABV mentesítés. Jelentősége a mentesítő alegységek kiképzésében igen nagy a mentesítő katonát terhelő figyelemmegosztás mértékének csökkentésében játszott szerepe okán. A begyakorlásnak megfelelő végrehajtás pedig hozzájárul a cselekvés idejének csökkenéséhez.

Az ABV mentesítő alegységek kiképzésének tervezésekor lényeges az algoritmizálható tevékenységek felismerése és kiválasztása. A mentesítő technika kezelése, de a mentesítő hely, mentesítő állomás telepítésének szolgálati feladatai egy jól meghatározható művelet sor alkotnak éppúgy, mint a telepítést elrendelő parancskiadás.

Algoritmizálható feladatok esetében az egyik művelet befejezéséhez a következő kezdete szervesen kapcsolódik, így a végrehajtónak külön nem kell a továbblépésen gondolkodni. [6] Az ABV mentesítő alegység állományának és parancsnokának így szélesebb lehetősége nyílik a végrehajtandó feladat, harcászati helyzet, terep, időjárás, erőforrások stb. által meghatározott sajátosságokra összpontosítani.

Az ismeretek alkalmazása érdekében szükséges gyakorlás metodikai eljárásai közé sorolt eszközkezelésnek kiemelkedő szerepe van az ABV mentesítő kezelőszemélyzet jártasságának, készségének kialakításában. A gyakorlás e fajtájának előírása és végrehajtása kettős célt szolgál. Azon túlmenően, hogy a kiképzendő az adott mentesítő technikai eszköz kezeléséhez szükséges jártasságot, készséget elsajátítja, a technikai eszköz és a végrehajtandó feladat tartalma által meghatározott fizikai és szellemi képességek további fejlesztést kívánó komponenseinek felderítésére ad lehetőséget. Ugyanakkor éppen az eszközkezelés során mutatkozik meg valójában az, hogy a kezelőszemélyzet tagjai a beosztásukhoz szükséges szellemi és fizikai képességek birtokában vannak-e, illetve ad iránymutatást ennek fényében - a gyakorlás rész céljaként megjelölhető eszköz kezeléséhez szükséges jártasságok, készségek, képességek továbbfejlesztésének eredménytelensége esetén - a katona képességeinek megfelelő beosztás megtalálásában.

Az ABV mentesítő alegységek tevékenységének technikai eszköz igénye az eszközkezelés kiképzési alkalmazását mint gyakorlást elengedhetetlenné teszi. Napjainkban, amikor az ABV mentesítő szakalegységek korszerű, de roppant drága, valamint erősen korlátozott számú mentesítő technikai komplexummal vannak felszerelve, az eszközkezelés egyes rész műveleteinek elsajátítását eszköz-modulonként lehetővé tevő kiképzési eszközök rendszeresítésének igénye elvitathatatlan. A kiképzési eszközök ugyanis sokrétűen alkalmazhatók a tevékenység bemutatására és a gyakorlás feltételeinek javítására egyaránt. Kiképzési eszköz alkalmazásának szükségessége fokozódik, minél bonyolultabb az adott mentesítő technikai eszköz, és minél kevésbé végezhető el a gyakorlás az eszközön – akár gazdaságossági megfontolásból. A tevékenység a kiképzési eszközön is gyakorolható és ellenőrizhető. Az eredeti eszköznek pusztán a gyakorlás befejező szakaszában történő alkalmazása eszközkímélő és költséghatékony.

Eszközkezelés gyakorlására így alkalmas lehet kiképzési bázisok közül a szaktanterem, kezdetekben a gyakorlópálya, majd a befejező fázisokban pedig a gyakorlótér és a terep.

A gyakorlás időtartamának kiválasztására is több teret enged a kiképzési eszközpark megléte, illetve bizonyos rövid ideig tartó, főleg szinten tartó gyakorlások elvégzésére is

lehetőséget biztosít, az idővel való hatékony gazdálkodást, valamint költség optimalizálást téve lehetővé.

A telepítés, mint a gyakorlás egyik fajtája szervezetszerű kötelékben és az adott beosztásaiban tevékenykedő kiképzendők részvételével zajlik. A telepítés során az ABV mentesítő állomás harci-technikai eszközökből, gépből, berendezésből álló szállított komplexumának meghatározott helyen történő felállításának és működőképes állapotba helyezésének végrehajtása egyaránt igénybe veszi a szellemi és a fizikai képességeket.

A mentesítő állomás telepítésének gyakorlásakor lényeges, hogy a szakasz állományának túlnyomó többsége a telepítés műveleteiben már jártassággal bírjon, és a teljes állomány rendelkezzen a kezelésére bízott technikai modul vagy eszköz kezelésének készségével.

A mentesítő állomás telepítés gyakorlásának célja a meghatározott feladatokat végrehajtók tevékenységének összehangolása, a kezelőszemélyzet összekovácsolása, továbbá az egyes beosztottak eszközkészítésben szerzett jártasságainak megszilárdítása és továbbfejlesztése.

A mentesítő állomás komplexum telepítését számos körülmény befolyásolja (éjszaka, télen, erdőben, helységben), ami a gyakorláskor végrehajtandó feladatok kijelölésének variálására ad lehetőséget és igényt is támaszt egyben a jártasságok továbbfejlesztése iránt.

A kiképzés bázisa is a fokozatosság elvének megfelelően a gyakorlás kezdeti szakaszában lehet telephely, gyakorlópálya, gyakorlótér, majd terep.

Amikor a mentesítő állomás telepítésben a kiképzendők már normál körülmények között kielégítő teljesítőképességgel rendelkeznek, akkor lehet áttérni a telepítés gyakorlásával fokozatosan bonyolultabb feltételeket biztosító környezetbe.

A foglalkozás harcászati helyzetbe állítása különösen fontos a gyakorlótéren és a terepen végrehajtásra kerülő foglalkozások esetében - különösen a közelbiztosítással összefüggő feladatok végrehajtásának tekintetében.

Szakalaki gyakorlás során szükséges a mentesítő alegységek harcban alkalmazott fegyvernemi, szakmai tevékenységének alapvető alaki mozgásait, fogásait, vezényszavakhoz kapcsolatosan elsajátíttatni. A mentesítő alegységeknél jellemzően a *sorakozás a járműnél, járműre szállás, menetalakzat, elhelyezkedés terepszakaszon, körletben, besorolás, indulás, megállás, az alegység összehangolt mozgása, iránytartás, a tér- és távközök változtatása* képezik a gyakorlás tárgyát.

Mivel a szakalaki gyakorlás szoros kapcsolatban van az adott technikai eszközzel és mindig kötelékben (kezelőszemélyzet, alegység) történik, felépítésében és tartalmában jellemző az ABV mentesítő alegységek vonatkozásában. A szakalaki gyakorlás előfeltétele a katonák, a kezelők egyéni felkészültsége az eszközök kezelésében, a járművezetésben stb..

A szakalaki gyakorlás helyszíne természetéből fakadóan gyakorlótér, illetve a terep.

A harcászati alaki gyakorlás a katonák, a rajok (kezelőszemélyzetek), szakaszok, századok harcászati gyakoroltatásának alapvető fajtája a harc és harccal kapcsolatos tevékenységek végrehajtásában. A harcászati alaki gyakorlás a harc feladatokat végrehajtók jártasságainak, készségeinek, részben egyéni, de elsősorban kollektív harci teljesítőképességeinek kialakítására hivatott. A harcászati alaki gyakorlás során a végrehajtók azokban a harc- és harccal kapcsolatos ténykedésekben szereznek teljesítőképességet, melyek az adott szinten (egyed, harc, raj, szakasz, század) a legjellemzőbbek. [6]

3-as kiképzési szint

A 3-as kiképzési szint az ABV mentesítő szakaszok összekovácsolásának a szintje, melyek nagyobb vezetési és irányítási kihívások elé állítja a parancsnokokat, mint az 1-es és a 2-es szinteken. Az eszközkészítés gyakorlásán kívül elengedhetetlen a kiképzendő által betöltött beosztásából adódó funkciójának megfelelő követelmények és feltételek szerinti jártasság, készség kialakítása. A parancsnoki beosztások esetében fontos, hogy a vezetői funkció

teljesítéséhez szükséges jártasságok és készségek meglegyenek, mielőtt az együttes gyakorlásra (a beosztottakkal, a végrehajtókkal) sor kerülne.[6]

A gyakorlás befejező szakaszában, terepen, parancsnoki gépjárművekkel, kötelékben lefolytatott foglalkozások keretében a parancsnokok a feladatmegoldás szellemi készségeiben, jártasságaikban való gyakoroltatása mellett a tereppel, járművekkel, mentesítő technikai eszközökkel összefüggő valamennyi szellemi és fizikai képességeik együttes fejlesztésére nyílik lehetőség.

A 3-as kiképzési szint követelményeinek eléréséhez, bonyolultabb, egyre kevésbé részletezett, egyre nagyobb kihívások és egyre kevésbé előre jelezhető ABV mentesítő szakharcászati helyzetek szükségesek. Ettől a szinttől feljebb haladva a kiképzési környezet harctéri bonyolultsága fokozódik, ezért a hatékony vezetés és irányítás elengedhetetlen előfeltétele a magasabb szintű kiképzésnek. A kötelékek szakmai felkészültsége azoknak a kompetenciáknak az alapján fejlődik ki, melyeket az előző, az egyéni, kezelőszemélyzet és raj szinten szereztek meg. Ezeket a szakmai kompetencia szinteket a feladatszabványok határozzák meg, melyek leírják a különböző harc feladatok teljesítéséhez szükséges körülményeket, viszonyokat és az elvárt teljesítményszinteket. A 3-as kiképzési szintet a beállított harcászati helyzetek gyakori használata jellemzi.

4-es kiképzési szint

A 4-es kiképzési szint rendeltetése az ABV mentesítő századok összekovácsolása, melyhez különböző harc helyzeteket beállítva a fegyvernem, szakcsapat sajátos feladatai végrehajtásának gyakoroltatására kerül sor az ABV műveletek teljes spektrumában. Ezen a szinten már összefegyvernemi szintű gyakorlatokban is megjeleníthetők ABV mentesítő század elemei a zászlóalj és attól magasabb szintű számítógéppel támogatott parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok keretein belül.

5-ös kiképzési szint

Az 5-ös kiképzési szint rendeltetése zászlóalj szintű általános rendeltetésű ABV alegység összekovácsolása, bonyolult harc helyzeteket használva a szakcsapat sajátos feladatai végrehajtásának gyakoroltatása a műveletek teljes spektrumában. Ez a szint az ABV (vegynyelvédelmi) zászlóalj kiképzésének, összekovácsolásának szintje, melyben az egyéni harc feladat szabványok által előírt követelmények szinten tartása, megerősítése mellett, egyre nagyobb szerepet és hangsúlyt kapnak azok a kötelék feladatok, melyek a 4-es kiképzési szinten kiképzett, összekovácsolt századok, az adott harcászati helyzetnek megfelelő, a zászlóaljparancsnok elgondolását, elhatározását támogató együttes, egyöntetű, szinkronizált tevékenységének, hatékony együttműködésének kifejlesztéséhez, szinten tartásához és továbbfejlesztéséhez szükségesek.

6-os kiképzési szint

A 6-os kiképzési szinten az összhaderőnemi szintű magasabb egységek, alkalmi harci kötelékek, harccsoportok, harci törzsek összekovácsolása történik, mely szinten a harci támogató elemeken belül megjelenik az ABV mentesítő képesség, mely a szárazföldi és a légierő haderőnemek egyöntetű és együttes tevékenységén belül kerül begyakorlásra. A kiképzésnek ebben a fázisában már az ABV mentesítő alegységek és a szárazföldi és légierő alegységeinek közös gyakoroltatása során, a teljes ABV mentesítés komplex rendszerét lehetővé tevő kiképzési foglalkozást kell szervezni és végrehajtani. [5]

A harcászati gyakorlat az alegységek harcászati kiképzése keretében folytatott befejező gyakorlás, mely a harcászati kiképzés egy-egy szakaszának lezárásaként az alegység kollektív harci teljesítőképességének lemérését, ellenőrzését és továbbfejlesztését szolgálja. A harcászati gyakorlaton a parancsnokok és a végrehajtók (alegységek) együttesen nyújtott

teljesítőképesége mérhető le, illetve fejleszhető tovább a harcot lehető legjobban megközelítő körülmények és feltételek között. A harcászati gyakorlat - a harcszerű körülmények biztosítása érdekében - folyamatosan, a valóságos térbeli és időbeli feltételek között valósul meg, nappal és éjszaka megszakítás és kiképzési szünetek nélkül. Itt már nem jellemző a hibák miatti félbeszakítás és egyes ténykedések, mozzanatok megisméltése.[6]

A kiképzés céljaként el kell érni a tanultak gyakorlati alkalmazásának olyan fokát, amelyen a kiképzendők könnyen képesek új feladatokat megoldani meglévő ismereteik révén. A szaktevékenységet a jártasság szintjén kell tudni végrehajtani. Az ABV mentesítő alegységek kiképzése esetében nem kell, nem is lehet elérni a teljesen automatikus cselekvést, tekintve a mentesítési tevékenység komplex jellegét és az azt befolyásoló tényezők variabilitását. A korábbi kiképzés-módszertani terminológia szerinti cél jellegű jártasság elérése elegendő. A mentesítő technika telepítésekor és bontásakor azonban fontos és időtényező szempontjából igen kedvező a kezelőszemélyzetnek néhány algoritmizálható technikai művelet végrehajtásában elérni a jártasság azon szintjét, amelynél nem kell gondolkodni bizonyos résztevékenységek végrehajtásakor, ezzel elérve a teljesen automatikus cselekvés kialakítását.

A HATÁLYOS KIKÉPZÉSI PROGRAM TARTALMI ELEMEINEK FELÜLVIZSGÁLATA AZ ABV MENTESÍTŐ SZAKKIKÉPZÉS VONATKOZÁSÁBAN

A „Kiképzési Program a Magyar Honvédség vegyivédelmi katonái és alegységei kiképzéséhez” Vegyivédelmi Főnökség 1997. évi kiadványa elavult, az új típusú ABV mentesítő eszközöket, a kapcsolódó ABV mentesítő technológiákat és a hatályos műveleti követelményeket már nem jeleníti meg, mely tartalmi elemeinek felülvizsgálata az ABV mentesítés szakkiképzés vonatkozásában elkerülhetetlen. Az újonnan formálódó ABV mentesítési kiképzési koncepció fő célkitűzése a régi ABV mentesítő kiképzési értékeket az új technológiai háttérrel és műveleti doktrinális követelménnyel oly módon ötvözni, hogy tartalmi elemeiben a felsorolt kiképzési szinteket az alábbi ABV mentesítő kiképzési tárgykörökkel közösen jelenítik meg.

Mindezek alapján az újonnan kidolgozandó kiképzési rendszernek megfelelően a mentesítő alegységek esetében azok kiképzési szintjei vonatkozásában a következő követelmények differenciálását javasoljuk:

Az 1-es kiképzési szinten az alap katonai ismeretek megszerzése a cél, melyek segítségével az ABV mentesítő kezelői és különböző szintű parancsnoki beosztásokhoz hozzárendelhetők azok a minimum katonai kompetenciák, melyek az ABV mentesítő szakfeladatok ellátásához nélkülözhetetlenek, ezek a következők: műszaki kiképzés, általános ABV védelmi kiképzés, katonai tereptan ismeretek, egészségügyi ismeretek, híradó kiképzés, általános lökiképzés, általános harcászati kiképzés.

A 2-es kiképzési szinten a kezelői, rajszintű szakfeladatok elsajátítása a prioritás, mely kapcsán el kell sajátítani az ABV mentesítő technikai eszközök technikai háttérét, azok kezelésének, működtetésének ismereteit, az ABV mentesítés rajszintű technológia folyamatát és kapcsolódó szakharcászati elemeit.

A 3-es kiképzési szinten a szakasz szintű kötelékkiképzés válik hangsúlyossá, mely szinten az ABV mentesítő rajok a szakasztörzsszel kiegészülve az ABV mentesítés feladatrendszerének egyik jelentős elemét a teljes ABV mentesítési eljárást gyakorolják az ABV mentesítő állomás telepítése és üzemeltetése kapcsán.

A 4-es kiképzési szinten az ABV mentesítő szakaszok több egyidejű mentesítő állomás üzemeltetésének begyakorlása során érik el egy közös ABV mentesítő körlet működtetését a századszintű vezetési és irányítási rendszerek alkalmazása mellett.

Az 5-ös kiképzési szinten az általános ABV (vegyivédelmi) zászlóalj, mely több ABV képességet is magában hordoz, kerül gyakoroltatásra komplex módon egy szakharcászati feladat végrehajtása kapcsán, melyhez integrálódik az ABV mentesítés feladatrendszere.

A 6-os kiképzési szinten az ABV mentesítő képesség, mint önálló harctámogató elem kerül gyakoroltatásra egy összhaderőnemi, magasabb szintű harci kötelék részeként és alkalmazhatósági képességeit egy nagyobb összhaderőnemi művelet támogatása során fejti ki.

A kiképzési szinteket tanulmányozva láthatóvá válik, hogy az ABV mentesítés magasabb szintű kiképzési eredményei az alacsonyabb szintű kiképzés sikerére épülnek. A kiképzés minden egyes szinten biztosítja az arra a szintre jellemző ABV mentesítő képesség szintjének elsajátítását, mielőtt a kiképzés következő szintje megkezdődne, így biztosítja az ABV mentesítő kiképzési rendszer sikerességét.

ÖSSZEGZÉS

A műveleti készenlét - a kiképzés szempontjából – az MH katonáinak, kötelékeinek, parancsnokainak és törzseinek azon műveleti képessége, melyet a kiképzés során fejlesztenek ki, tartanak fenn és fejlesztenek tovább a kijelölt feladatok és küldetések eredményes, sikeres végrehajtása érdekében. A katonák, kötelékek, parancsnokok és törzsek műveleti készenlétüket a készenlét fokozásának, fenntartásának, illetve a konkrét katonai tevékenységekre, műveletre, misszióra (küldetésre) történő feladat specifikus szakmai felkészülés, kiképzés időszakában érik el. A műveleti készenlét a hadműveleti követelményekben előírt felkészültséggel, felszereléssel, kiképzettséggel rendelkező katonai szervezetek készenléti állapota az MH alapfeladataiból eredő, részükre meghatározott konkrét feladatok, katonai tevékenységek időbeni megkezdésére és folytatására. [5]

Az új kiképzési doktrína kinyilatkoztatja, hogy a kiképzést sokkal szorosabban kell kötni a hadműveleti követelményekhez. A kiképzést hét szintre osztja fel, azokhoz kötötteen egyebek mellett meghatározva szakkiképzési, valamint kötelék kiképzési feladatok készletét. A következő időszak feladata, hogy a kiképzési programok a doktrínában lefektetett alapelveknek megfelelően és iránymutatása alapján kerüljenek átdolgozásra. Jelen írásunkban arra tettünk kísérletet, hogy a fenti alapelveknek megfelelően a vegyivédelmi szakalegységeken belül az ABV mentesítő alegységek jelenleg is tetten érhető szakkiképzési feladatait, a kiképzési doktrínával harmonizálva a kiképzési szinteknek megfelelően soroljuk rendszerbe. Az ehhez kapcsolódó, a kiképzésben is aprópénzre váltható kiképzési programok megvalósulásáig azonban számos olyan feladatot kell elvégezni, melyek végrehajtása többet kell, hogy jelentsen egy meglévő struktúra adaptálásánál, hiszen a kiképzési feladatok ABV mentesítő szakkiképzés követelményeinek megfelelő beintegrálása egy egységes kiképzési rendszerbe körültekintő elemzést igényel. A mentesítő szaktechnika változása alapjaiban változtatta meg néhány tekintetben a mentesítő alegységek alkalmazásának elveit, ami megköveteli a változtatásokat a szakkiképzés néhány területén.

A világban bekövetkezett biztonságpolitikai és technológiai változások új globális kihívásokat generálnak, melyekre a folyamatosan megújuló védelmi szektor adekvát válaszokkal szolgál, mely válaszok hatására az ABV (CBRN) képességek is radikális átalakuláson mennek keresztül. A Magyar Honvédségen belül új típusú ABV mentesítő eszközök jelennek meg. A fejlődés természetszerűen maga után vonja a mentesítési tevékenység végrehajtási módjainak, módszereinek változását is, éppúgy, mint ahogy az alkalmazási elvek változása a személyi állomány felkészítésének változását.

Az új típusú mentesítő eszközök adaptálása a NATO által támasztott új műveleti követelményekbe egy újfajta doktrinális háttér kialakítását követeli meg. Az új ABV mentesítő doktrína létrehozása viszont önmagában nem elég, ki kell alakítani egy olyan újfajta kiképzési rendszert is, mely alkalmas az új típusú ABV mentesítő eszközök telepítésének, működtetésének elsajátítását, az újonnan kialakult ABV mentesítő műveleti eljárások begyakorlását hatékonyan szabályozni. Az ABV mentesítő alegységek kiképzési koncepciója

az MH kiképzési doktrína szellemében hat kiképzési szinten határoz meg kiképzési célkitűzéseket, melyek jellemzően a lépcsőzetes követelménytámasztás elvére támaszkodva képesek lefedni az ABV mentesítési követelményrendszer teljes vertikumát.

Felhasznált irodalom

- [1] Somoráczy András-Fodor József: A harc elvei, jegyzet, ZMNE, 2000.
- [2] Mentésítési szakutasítás (Vv/122) - HM kiadványa - 1987
- [3] STANAG 2426 - Chemical, biological, radiological, and nuclear hazard management doctrine for NATO forces. – NATO - 2007
- [4] FM 3-5- NBC decontamination – US ARMY - 1993
- [5] MH Kiképzési Doktrína – A Magyar Honvédség kiadványa - 2012
- [6] A katonai kiképzés módszertana kézikönyv, 1986